

Christoph Pezel

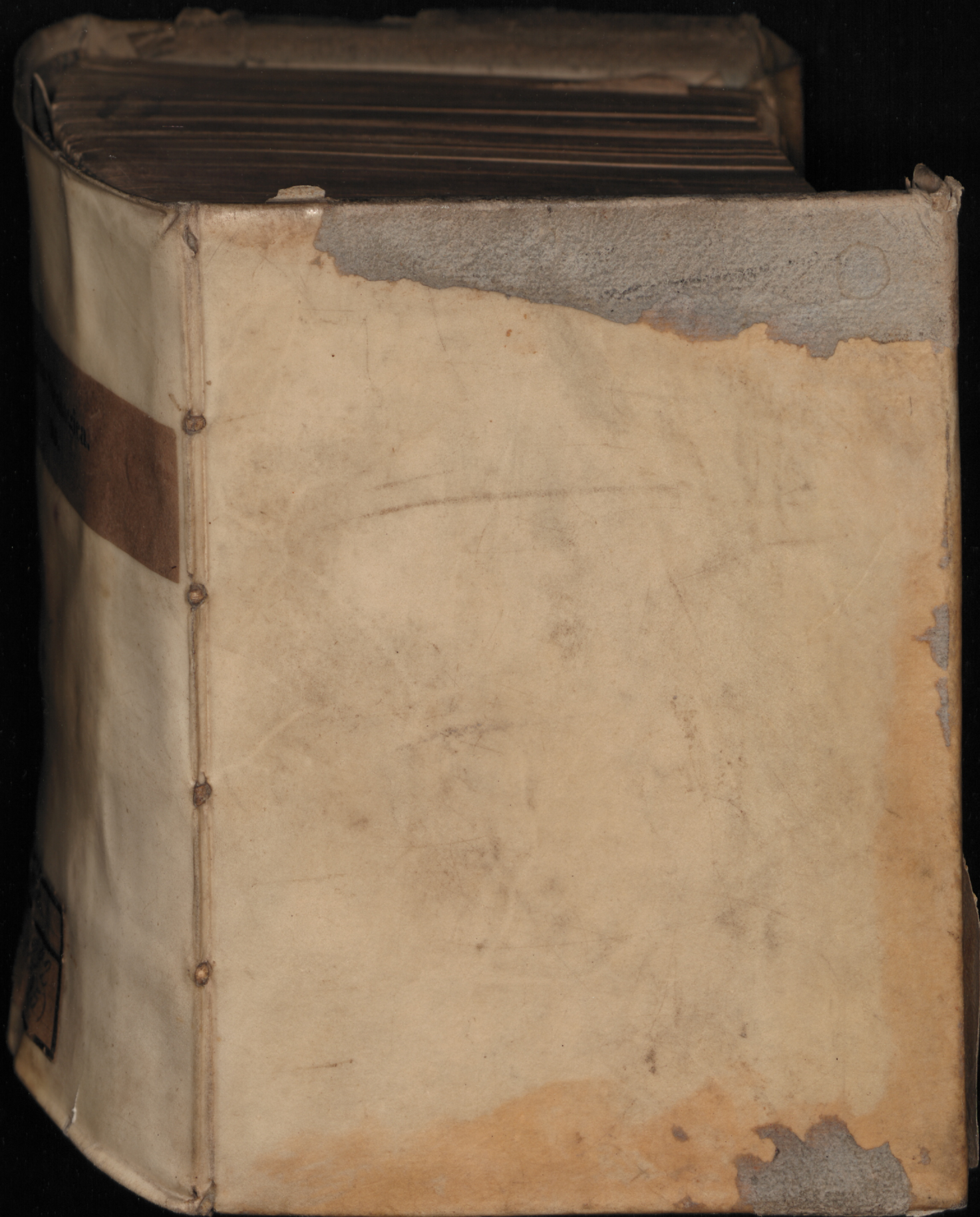
**Theses; In quibus de Statuet Summa Controversiae de Coena sacrosancta
accurate agitur**

Steinfurti: Caesar, 1602

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn746573669>

Druck Freier Zugang

95

52^b 6.

La 1092 (95)

Tomo hoc XLVII. . continentur:

1. Dithem Icarus Academicus Norimb 1643.
2. Acclamationes prepopitiae Academiae Genesie cum eo
discederet idem Ditherrus.
3. } Orationes inauourales Academiae Ludunensis Batavoru.
4. } Polyvardi. Walai. Anno: 1620.
5. } Thysii.
6. } Hommii.
7. } Sinapij.
8. Rauri Panegyrica Orientalibz linguis Trajecti ditta. 1645.
9. Hier. Welleri Consilium de studio Theol. Rostoch 1617.
10. Simile D. Joh. Quistorpii Rostoch. 1643.
11. Iusti Jone oratio de eodem argumento. ibid. 1644.
12. Dan. Heimfii. Homilia in Natalem Domini. Lugd. 1613.
13. —. In Chnsti Passionem. ibid. eod.
14. Quistorpij de Vinbu Liberi Arbitrii ep II. l. III, 4. s. 1645.
15. Samhaueni Domini gloria crucifixus. 1633.
16. —. De Melchisedeco e Gen. XII. 1634.
17. Jacobus Martini de Causa Peccati. 1639.
18. —. Analysis Capituli Mat. Romanor. eodem.
19. Orschau de tribus testibz in Terra. 1 Jo. V, 8. 1635.
20. —. De Peccato originali. eod.
21. —. Synopsis Theol. Zachariana.
22. —. ad Hebr. XII, 8. 1643.
23. —. ad Act. IV, 27. 28. 1646.

24. D. Montferus de Ecclesia. 1608.
25. D. Hamelkenig de Persona Christi. 1645.
26. D. Cothmannig de Predestinatione. Rostoch. 1692.
27. —. Pars II. —
28. Jo. Crocg de Orthodoxa Fidei Delicta Marp. 1619.
29. —. Ivano. per Europā Doctrina cum script. s. conformitas.
30. —. De Apostolici nominis causis.
31. —. De Apostolica Ecclesiarū Ivang. Doctrina.
32. —. De Catholicismo Eccl. Ivangelica.
33. —. De Antiquitate Relig. Ivangelica.
34. Gocklenii Theses Apologeticae contra Finkium. 1606.
35. —. De Analogia seu proportionē.
36. Pezelius de S. Coena Stenfurti 1602.
37. Tossani Theses contra Ivangelicos. ibid. 1605.
38. Ravenspergeri Samson redivivus. ibid. 1619.
39. Heyderi Ruae quæstionum Theol. Chaynurgi. 1611.
40. Eglini & Generalovici Christi. ibid. 1608.
41. —. De Fide iustificante. ibid. 1617.
42. —. De Peccato in Spiritum s. cod. 44 B. Crocg de Pecc. de Baptismo.
43. —. De Predestinatione. ibid. 1619.
44. Conradig Vorshig de Idolatria Pontificiorum in cultu Iuriani.
45. —. Ibid. Stenfurt. 1608.
46. —. De Idolatria eorundē in cultu sanctorum.
47. —. —. In cultu Imaginum.
48. —. —. In cultu ipsius Pontificis.

49. P. Petri Roeshii Soc. Jes. Disputatio Paradisiaca
50. Corradi Vossii Oratio Apologetica in
pleno Consensu Ordinum Hollandiae et Westphaliae
Gita. Hartmanni. 1612.
51. Ebelius de Generatione et Corruptione Hom.
Giese. 1646.
52. — De Anima Hum. Simplicitate. 1644.
53. — Decade IV. Conclusionum metaphysicarum. 1646.

A - Q

16

35

30

A - C

20

40

A - B

—

A - B

35

B - 36

A - 00

A - C

A - 00

A - B

A - 00

A - B

A - 00

A - B

A - 00

40

128

72

A - 00

A - 00

19

16

32

A - G

A - B

A - C

A - 00

A - C

A - 00

A - C

A - 00

A - D

A - D

A - C

A - C

A - C

65

A - C

48

A -

16

A -

A - C

A - C

A - C

A - B

A - K

51

24

24

20

30.
33

THESES;
In quibus de
STATVET SVM-
ma Controuersia de Cœna sacrosancta
accuratè agitur:

Edita

Per Christophorum Pezelium, Theologiae Doct.

Et dedicata

Viro nobilissimo, Dn. ABELO CONDERO, Consuli
Groëningano: & publici Consilij Ordinum vnitarum:
Prouinciarum Assessori dignissimo.

M. D

C. II.

STEINFVRTI in oppido Comitatus Steinfurtenf,
excudebat THEOPHILVS CÆSAR.

35

NOBILITATE GENERIS, PIETATE, DOCTRINAE
eruditione, & virtute ornatissimo Viro, Dn. ABELO CON-
DER S, Consuli Groningensi, & Consilii publici Ordinum pro-
vinciarum unitarum assessori in Haga Comitatus dignissimo,
amico veteri, Patrono suo colendo.

SVM intellexerim, Vir nobilissime, te ex Groninga-
 vocatum esse Hagam Comitatus, ut civitatis Groninga-
 naz nomine deinceps sis assessor consilii publici: gratulor
 tum patriæ tuæ, tum Reipub. vniuersæ, propterea
 quod quæ in viro politico extare atque eminere debent
 virtutes & dona ingenii, ea in te esse semper iudicauerim, & vnâ cū
 ætate & usu rerum in te crescere atq; augeri minimè dubitem. No-
 minat illa in viro politico *σοφία καὶ μῆτις* Pericles apud Thucydidem,
σωφρονία πολιτικὴ καὶ ἀνδρεία ἐν μνημονικῇ, καὶ φιλοπατρίῳ, Intelli-
 gentiam civilem, facultatem explicandi animi sensa, & amorem pa-
 triæ. Quibus si pietatem erga Deum adiunxisset (quæ architecto-
 nica omnium consiliorum & actionum in Repub. meritò habenda
 est ac nominanda) nihil in descriptione hominis destinati civilibus
 negotiis omisisset. Nam qui se ad Rempub. contulerunt, non tan-
 tum in id incumbere debent, ut quæ sapienter cogitarunt, oratione
 tolerabili exponere possint, sed omnium maximè in eo elaborare e-
 os oportet, ut cum amore patriæ, in primis quæ Ecclesiæ, quæ est lau-
 datissima patria, acerrimum studium pietatis in Deum coniungant.
 Nisi enim ad pietatis normam consilia & actiones publicæ dirigan-
 tur, nihil neque Deo placens, neque hominum generi salutare geri
 potest. Sæpe autem recorder eius temporis, quo penè adhuc puer
 commendatus mihi fuisti à fratre tuo, viro ornatissimo D. Frideri-
 co Condere, qui & ipse in adolescentia sua Tiguri in domestico cō-
 uictu vixerat apud summū Theologum D. Rodolphum Gualtherum.
 Præerat tum Gymnasio scholæ Bremensis vir doctissimus
 Iohannes Molanus, qui cum vltimum vitæ diem clausisset, successit
 ei vir optimus ac integerrimus Ioachimus Metsterus Gorlicensis.
 Orator & Poëta eximius, sub quorum ductu atque auspiciis funda-
 menta

EPISTOLA DEDICATORIA.

nostra sæpe ex me audiuiti:

Συμβάλλω ἀγαθῶ, καὶ ἀφορμῇ, εὐτυχίᾳ τε

Συμβουλευτὰ μοι δὸς πατὴρ ἀίδιμ.

Consilium sælix, occasio fausta, secundi

Euentus, duce te sint mihi Christe precor.

Hanc verò publicam tui compellationem, ad quam me impulsit perpetuus in te amor meus, vt in optimam partem accipias, te rogo: Cumque nihil hoc tempore ad manus esset, quo meam erga te beneuolentiam atque etiam obseruantiam testarer: placuit adiungere Theses Nobilissimi cuiusdam viri, pietate, sapientia ac dignitate præstantissimi, quem intelligi nunc malo, quàm intempestiuè à me nominari: In quibus status controuersiz dipniacæ, quæ Euangelicas Ecclesias à Romana synagoga separatas, jam longo tempore exercuit, accuratissimè definitur & explicatur. Cuius lectionem passim locorum plærisque viris eruditis & grauibz gratam & utilem, & quòd sub tuo nomine in publicum prodeat, tantò acceptiorem futuram esse confido: Idque vt ita sit, Deum patrem æternum Domini ac liberatoris nostri Iesu Christi toto pectore inuoco: Eiusque benignitati ac protectioni & Rempubl. vniuersam, & te ac familiã tuam ardentibus precibus ac gemitibus fideliter commendo: Atque vt veterem in me beneuolentiam tuam constanter conserues opto.

Bremæ Mense Octobri, Anno Christi 1601.

Qui nobilitatem & virtutem tuam

amat & colit,

CHRISTOPHORVS PREZELIUS
S. Theologiae D.

DE CONTROVERSIÆ SACRA-
mentariæ legitima cognitione ac decisione,
THEMA I.

V controversia Sacramentaria rectius ac facilius co-
gnosci ac dydicari possit; necessarium est, quatuor po-
tissimum in considerationem venire, adeoque semper in
conspectu & ante oculos haberi. 1. Quis verus contro-
versia status sit, ad quem omnem disputationem referri oporteat. 2. V-
tra altercantium pars, probandi partes sustineat & adimplere tenea-
tur. 3. Quanam certissima atq; indubitata iudicij sit norma ac regula,
secundum quam de re tota iudicari conveniat. 4. Ut constituta iudicij
norma, ad singula controversia capita recte ac legitime applicetur, ne
in iudicando error committatur. De singulis ordine videntum.

1. Ac primum (ut cuilibet recte rem intuenti per se patet) agitur
ac disputatur de quatuor precipue capitibus. 1. De intellectu verborum
Christi: Hoc est corpus meum: hic est sanguis meus. 2. de presentia cor-
poris, id est, carnis & sanguinis Christi in his terris, in, cum, sub, Sym-
bolis panis & vini. 3. De orali, quam vocat, siue corporali carnis Chri-
sti manducatione. 4. De manducatione indignorum.

3. Que si propius quis consideret, comperiet primum & secundum
caput esse, quasi & ex vulu tertij. Quartum autem eiusdem necessa-
rium esse consequens, ita ut posito tertio isto capite sua sponte hoc sequa-
tur: Everso illo, statim collabatur.

Vi ergo de primo & secundo dicamus, quid causa est quæso, quod
retinendo tñ pñtq, tro poq, omni excludendo, tantopere laboratur, pñt orali

De quatuor
rebus
consideratio
necessaria.

1.

2.

3.

4.

De statu
controver-
sæ quadri-
partite.

1.

2.

3.

4.

Tertium
caput con-
troversiæ
precipuum.

Cōfirmatio
quod pro-
pter orali

mandu-
cationem
corporis
Christi ex-
tera in dis-
putatione
veniant.

nisi quod videtur, sine illo, manducationem oralem stabiliri non posse?
Qua item ratio, quod praesentia corporis Christi in his terris tanto co-
nari defenditur, nisi quod amissa illa, hac sustineri nullo modo posse
videtur?

5 Hinc est, quod multi, q. relicto Christianorum nomine, Lutheranos
se (contra Lutheri ipsius gravissimam admonitionem) nominant, in
libris suis ingenue fatentur se non adeo repudiare diacon, ac tropum,
quin facile utrumq. admissuri sint, dummodo talis detur, sub quo sal-
ua sit corporalis praesentia, & oralis, quam asserunt, manducatio. Quo
praetextu etiam synecdochogen illam suam saluare & sustinere solent:
quam non aliter tamen explicant, nisi de copulatione substantiali cor-
poris Christi & panis Eucharistici.

6 Quid? quod hi nec aliud praesentia istius, quam comminiscuntur,
fundamentum ponunt, aut ponere possunt, quam hoc? Corpus Christi
verè & substantialiter ore corporis, cum à pijs, tum ab impijs percipi-
dum exhibetur in Sacra Cæna: Ergo verè & substantialiter in terris
praesens sit necesse est. Ex quo satis superq. liquet, non aliunde illam, quã
ab orali siue corporali corporis Christi manducatione dependere.

7 Nec verò dubium est, quin & pars altera litigantium, cui Calui-
nianorum nomen obtruditur, facile consensura sit, euiçta orali man-
dicatione, necessario quoq. talem praesentiam, talemq. verborum Chri-
sti (hoc est corpus meum) intellectum, qualem illa postulat, admitten-
dum & amplectendum esse.

8 Econtrario, si liquido constet, oralem corporis Christi manducati-
onem rejiciendam esse: Solam autem spirituales proprie loquendo, eti-
am in usu externo Sacramentorum nobis proponi ac confirmari, ne-
minem esse iudico, ne ex illis quidem, qui Lutheranos se nominant, qui
non intelligat, extra omnem scripturam ac necessitatem, adeoq. admo-
dum impertinenter de inuisibili eius in his terris praesentia disputari.

9 Etenim sicut unio piorum inter sese, qua & ipsa si spiritualis est, &

7.
et non autem Christi dependet, nullam, quod ad locorum intervalla, corporum conjunctionem requirit, sed tunc existere, tunc salua atque integra consistere potest, etiam si illorum alij in caelis, alij hinc inde in varijs mundi plagis ac regionibus dispersi degant: ita nec unio piorum cum Christo, & quae hanc antecedit spiritalis manducatio corporis illius, ullam eiusdem corporis in locis aut symbolis terrenis praesentiam corporalem flagitat, sed absque illa ut coalescere, ita effectum suum sortiri potest. Ratio in promptu est. Nam cum vinculo mere spiritali constet, atque omnipotentis Spiritus Sancti virtute perficiatur, sicuti locorum propinquitas nihil illam adiuuvare, ita neque loci distantia quidquam impedire potest.

10 Huc accedit, quod cum spiritalis manducatio, non minus ad Christi beneficia, quam ad ipsum corpus pertineat, praesentia consideratio, non plus momenti ad huius, quam illorum perceptionem conferre potest. Proinde sicuti passionem, mortem, & totam obedientiam Christi pijs sub veteri testamento, etsi tot saeculis ante vixerint, verè atque efficaciter applicavit fides, & nobis etiam usque ad finem saeculi, verè atque efficaciter applicat, nulla temporis vel praeteriti vel futuri ratione obstante: ita eadem fides Christum in nobis habitare, nosque illius membra atque palmites, omniumque eius bonorum participes verè facit, nulla locorum capidine promouente vel impediante.

11 Quod ipsum, ulterius etiam inde confirmari potest, quod apud Orthodoxos omnes in confesso est: Spiritualem corporis Christi manducationem, non minus in verbo, quam in sacra caena fieri. Cum igitur talis substantia corporis Christi praesentiam in verbo, qualem hic in Sacramento caena, nemo omnium orthodoxorum requirat: Et Christus ipse Iohan. 6. aperte doceat. Ascensionem suam, atque ita corporalem absentiam, spiritali manducationi nihil derogare: Manifestissimum est, ex sententia Orthodoxorum, in sacra caena modum praesentia specialem, id est, alium à praesentia in toto ministerio, nequaquam ponem-

42.
50.
43.
44.
44/48.
44/48.
46.

dum esse, cum nec manducatio specialis, oralis, aliqua noua & insolita
ipsissimi corporis Christi in sacra cena instituta sit. Nam de signis sa-
cramentalibus nunc non loquimur, quæ in actione cena peculiariter
instituta sunt ad testificandum de interiori ac spiritali manducatio-
ne corporis Christi.

12 Quin imò, cum nec patres in veteri testamento à spiritali cor-
poris Christi participatione, omnino excludi possint, quem tamen car-
ne, quam nondum assumeras corporaliter siue carnaliter, presentem
habuisse dici non potest; Etiam ex hoc satis colligitur, spiritalem cor-
poris Christi manducationem, eius realem in terris existentiam ne-
cessario nõ exigere, sed sine illa probè consistere, ac subsistere posse. Quā
autem qui Lutheranos se vocant, requirunt presentiam, ob oralem so-
lummodo manducationem inuentam esse.

Epilogus
confirmati-
onis hac-
tenus seci-
dit.

13 Ex quibus omnibus conficitur, id quod ab initio proposuimus, nẽ-
pe primum ac secundum controuersia caput, in tertium respicere, nec
aliter ad id sese habere, quàm necessarium antecedens ad suum conse-
quens, ut hoc ex scripturis probato ac corroborato, illa sine insigni pu-
dore in dubium vocari non possint. Hoc autem mutante, necessario eti-
am illa non subsistere.

14 Quod idem etiam de quarto capite, luce meridiana clarius est.
Nam si ore corporis carnem Christi quacung. ratione manducari pro-
batũ sit, nihil causa est, cur impijs & infidelibus, quibus externa man-
ducatio cum impijs communis est, illam denegemus. Rursus verò, quā-
diu illud ex scripturis expeditum non fuerit, frustra manducationem
corporis Christi, quæ ab impijs fiat, tueri conabimur.

15 Proinde totius controuersia prora & puppis est, tertia quaestioni
explicatio, de qua etiam ante omnia agendum erit, ne prapostero ordi-
ne magis sumum, quàm lucem cause attulisse videamur.

Veri parti
altercantũ

Cum verò, qui Lutherani dici volunt, in ea, sicuti etiam in secun-
da & quarta quaestione, partem affirmatiuam inuantur; & affirman-

ti.

si, non neganti incumbat probatio: Præterea fides nulli dogmati assen-
siri teneatur, quod nõ expresse Dei verbo fundatum & firmatum ap-
pareat. Nemini obscurum esse potest, quin idem etiam, probandi par-
tes merito susciant, quas tanto minus recusabunt, quo magis ab omni
falsi dogmatis suspitione immunes esse volent. In prima autem questi-
one, cum hi qui Calvinianorum nomine traducuntur, pro diavoicæ ac
tropo sacramentali pugnent, similiter & ipsi, quod suarum erit partium,
non gravatè subeundum esse meminerint. Quo constituto, jam super-
est, ut de disputationis ac iudicii norma paucula moncamus, ac tunc
demum ad rem ipsam progrediamur.

16 Norma verò disputationis ac iudicii certior nulla constitui po-
test aut debet, quàm ipsum Dei verbum, quod sacris scripturis compre-
hensum est: atq; in eo præcipue sacra institutionis cæna Dominica ver-
ba. Nam ut sacra Scriptura *Θεός ἐστιν*, sola veritas est, qua fidem
fundatam esse oportet, itemq; Lydius lapis, ad quem omnes opiniones
examinari necesse est: Ita sacra institutionis verba, sedes ordinaria
sunt huius controversiæ, à quibus quicunq; deflectit, aut qui ea violen-
ter torquet, cum certo certius est recto pede non incedere.

17 Porro cum duobus modis in sacris scripturis aliquid contineri re-
fere dicatur; Primum quidem, quod ad literam in eis & ad verbum
expresse habetur: Deinde quod ex eo, quod ad verbum expressum est,
necessaria minimeq; sophistica ratiocinatione & consequentia deduci-
tur: Si alterutro modo Theses suas, qui se Lutheranos vocant, probare
queant, satisfecerint officio atq; intentioni suæ: par erit, ut quos ipsi Cal-
vinianos nominant, veritati jam manifesta non amplius refragentur.
Sin neutro modo Theses suas probare possint, ipsi, ni fallor, qui se Lu-
theranos vocant, intelligent, tot annorum concertationibus nec dum
id, quod præcipuum, adeoq; unicum ferè in controversia positum est,
legitimè, atq; ita, sicut oportet, demonstratum esse.

1. Quæ cum ita sint, age jam ad rem veniamus, & quamnam ratio-

probatio
incumbat

Quæ nor-
ma sit iudi-
cij de tota
controver-
sia.

se assertiones suas ex verbis institutionis probent, ac probare possint, qui Lutherani esse volunt, dispiciamus. Ac de tertia quidem Thesi, primum & ante omnia agamus, siquidem in ea potissimum totius causa momentum consistere diximus.

19 Puto autem omnes intelligere, quatenus in hoc articulo inter se distent, aut conueniant partes altercantes. Nequaquam enim de spiritali corporis Christi manducatione, quæ fide fit, agitur. Concedunt ac docent illam utriq; & quidem primum, summopere necessariam esse ad sacram cœnam dominicam, ut quæ sola faciat, ut salutaris sit eius usus.

Deinde apprehendi illâ, tum Christum ipsum, tum omnia eius beneficia: præterea fieri illam sola atq; unica fide: Si propriè loqui velimus, sine Sacramentali locutione, qua patres sæpe utuntur in hoc negotio. Deniq; sine spiritali illa adeo nihil proficere corporalem siue sacramentalem manducationem, ut homini potius in exitium cedat.

20 Porro nec de physica, sensibili, & naturali, ut vocant, corporis Christi manducatione contenditur. Damnant illam, & meritò, qui Calviniani proclamantur. Nec inuisit illam, utpote Capernaiticam rejiciunt, qui Lutherani haberi cupiunt.

21 Sed nec de Phrasi, qua māducatio dicitur oralis, litigatur, cū sacramentaliter illa accipitur, nimirū, cū id q; signi propriū est, tribuitur rei signata, & contra. Quo de genere sunt ista: Quod Pasah transitus, mactari & comedi dicitur: Id quod agni Paschalis proprium est, Exod. 12. & alibi passim.

Quod porta aperiri iubentur, ut introeat Dominus gloria, Psal. 24. Quod robur Domini captum dicitur Psal. 78. Quæ non nisi in arcam fœderis competunt: Quod Iohannes Spiritum Sanctum vidisse dicitur, cuius tamen non essentiam, sed visibilem tantum speciem viderat, & si quæ sunt similia, quæ magno numero extant in scripturis. Quo sensu etiam patres dicere non dubitârunt, corpus Christi videri, tangi.

tangi, gestari in canistro, in terram cadere. &c. Non grauatim hoc intellectu corpus Christi ore comedi, qui Calviniani denominantur, debunt. Verum qui Lutherani dici cupiunt, ijs non satis hoc videtur, cum corporalem & oralem, etsi non physicam manducationem in verbis Christi institutam esse contendunt.

22 In hoc igitur solo omnis controuersia cardo vertitur. An ipsum corpus Christi pro nobis traditum, in sacra cœna non tantum fide, sed ore etiam corporis, idq. non tantum in signo, siue Sacramento tenus, ut Augustinus loqui solet, sed etiam substantialiter atq. adeo in proprio suo subiecto cum à pijs, tum ab impijs, licet neg. tactu, neg. gustu, neg. alio sensibili modo percipiatur, verè tamen ac realiter, modo imperuestigabili, soli q. Deo noto, manducetur. Qui Lutheranos se vocant, affirmant: Qui Calviniani proclamantur, negant.

Verus status controuersie principalis.

23 Ex verbis institutionis probationes luce meridiana clariores requirunt h. i. qui Calvinianorum nomine traducuntur. Pollicentur eas, qui se Lutheranos nominant. Ingenue nimirum hætenus, ex utraq. parte. Sed quod nam eorum, qui Lutherani dici volunt, precipuum probationis fundamentum est? Nempe hæc Christi verba: Accipite, comedite, hoc est corpus meum, &c. Equidem satis forte fundamentum, dummodo non minus fortiter ac firmiter ei tota structura aptetur, de quo opera pretium est, ut videamus.

24 Sunt autem duo precipue, qua istis hæc in parte docenda ac demonstranda incumbunt. 1. Verbum, Accipite, & comedite, ad corpus Christi referri. 2. Verbum Comedite, eo sensu usurpari, quo in proposita Thesi: Nimirum, ut manducationem designet, qua quidem ore corporis fiat, sed nec gustu, nec tactu, nec alio sensu percipiatur, deniq. verè quidem, & propriè fiat, sed cum physica tamen manducatione nihil affine habeat.

Duo probanda ex verbis institutionis ab ijs qui se Lutheranos vocant.

25 Hic verò, si rectis rem oculis, minimeq. lippis intueri velimus, omnino fateri cogimur, in utroq. eos nimium deficere. Etenim si Gram-

Quo referenda sint verba, Acc-

accipite. Co-
medite. maticos rogemus, quemnam casum postulent verba actiua. Accipite
& Comedite? Quartum respondebunt casum, quem accusatiuum vo-
cant: At verò si circumspeciamus, & in verbis institutionis vndiq; re-
quiramus illum, alium reperire non licet, quàm Accusatiuum, Panem.
Proinde vel Grammatico iudice, quem [¶] in C^o defensores recusare non
possunt, verba Accipite, Comedite, ad panem, nō ad corpus referūtur.

27 Quod cum ita sit, ubi igitur τὸ πρὸν pro orali manducatione
 Profecto nulla syntaxis patitur, ut salva recte constructionis ratione,
 verbum Comedite, ad vocabulum corpus referatur; contra omnem
 autem syntaxin pugnare, & nihilominus τὸ πρὸν resinere, & asserere
 velle, ne quid dicam grauius, insania est.

At verò (præterquam, quòd ea significatio, qua de corpore ab ipsis usurpatur, noua est & insolens) unde tandem probabitur? Quòd sc̃ verò probari nequeat, unde persuadebitur?

impossibile

impossibile est, conscientijs sollicitis satisfactum esse. Semper enim anxie quarent, Quis me certum reddet, Christum Dominum meum, talem corporis sui manducationem instituisse? quæ quidam vere & proprie fiat? Sed nullam tamen vera manducationis definitionem admittat, id est, quæ corpus ore quidem percipiatur, sed non contingatur, atteraturque, nec in ventriculum transmittatur, quæ tria tamen necessaria attributa corporalis manducationis esse, negari non potest.

30 Quid? quod nec verisimile sit, cum cætera omnia in toto historiae contextu (Acceptit, fregit, dedit) de pane tantum dicantur, hoc unum vocabulum Comedite, non tantum ad plura pertinere, sed etiam tanquam peregrinum inducere sensum, ut nec simile quiddam cum naturali significatione retineat.

31 Taceo, quod qui Calviniani proclamantur, urgent, Nec veritatem historiae, nec veritatem corporis illo modo pati, ut unum idemque corpus Christi, quod visibiliter & corporaliter assidebat mensæ, invisibiliter ore discipulorum manducatum, & sanguinem, nec dum extra venas corporis effusum (de quo tamen verba cæna expressè concionantur) ore itidem discipulorum haustum esse credamus, aut existimemus. Sciens inquam prudensque, hoc prætereo. Id saltem ab his, qui Lutheranos se vocant postulo, ut mihi oralem suam manducationem ex verbis institutionis confirment. Hactenus enim inde illam non elici potuisse, hæc meridiana clarius demonstravimus.

32 Sed de pane tamen, inquiunt, quem manducare Christus jubet, expressè Christus dicit: Hoc est corpus meum? Ergo non tantum panem, sed etiam corpus suum jubet comedere. Dum verò hoc enthymate se muniunt, jam omnes, atque ipsos etiam intelligere arbitror, in verbis expressis Christi, nullum eos amplius firmum subsidium habere posse ad tuendam oralem suam manducationem. Nam si verbis expressis tradita esset, quid opus erat ad ratiocinationem siue enthymema confugere? omissis his, quantum valeat hæc ratiocinatio, videamus, ac ne em-

chymenatis involucris decipiamur, in formam syllogisticam id red-
gamus.

Euthyme 33 Prodit autem talis Syllogismus:
ma Luth- Panis sacra cœna ore corporis comeditur:
ranorum Panis sacra cœna est corpus Christi:
in formam Ergo corpus Christi ore corporis comeditur.
Syllogismi
reductum,

Fateri necesse est eos, qui Lutheranorum nomen sibi assumunt, totū
sententia sua robur in hoc syllogismo ponere. Cum vero syllogismo pu-
gnent, syllogismi legibus, nisi sophista deprehendi velint, se subijciant,
oportet. Consequenter igitur discutienda erunt singula, videndum, q̃
quatenus ad artis regulas ratiocinatio congruat.

Quid de 34 Principio autem observandum est, conclusionem syllogismi de e-
Syllogismo adem corporis Christi manducatione intelligi debere, de qua Thesis
isto iudi- loquitur, nempe de ea, qua ore quidem fiat, sed insensibiliter, & in
candum. modo cœlesti & imperuestigabili.

35 Quo presupposito, si resolvatur atq; explicetur syllogismus, mani-
festissime & ad oculum apparent quatuor termini: Qualis enim qua-
so hæc erit argumentatio?

Panis sacra cœna comeditur ore, scilicet propriè, sensibiliter, ac na-
turaliter (ita ut non tantum accipiat, sed etiam dentibus atteratur,
& in vètriculū trāsmittatur. Hoc enim ppriè loquendo est comedere)
Sed panis est corpus Christi.

Ergo corpus Christi comeditur ore, supernaturaliter, ac sensibiliter,
modo cœlesti & imperuestigabili.

Nemo non intelligit, plus vel potius aliud esse in conclusione, quàm in
premissis. Hoc vitium consequentis si corrigi debeat, necesse erit, con-
clusionem talem esse, ut primæ propositioni respondeat.

Ergo corpus Christi comeditur ore, propriè, naturaliter, ac sensibili-
ter, ita ut non tantum intra os accipiat, sed & lingua & dentibus
atteratur, & in ventriculum trāsmittatur. Id vero, ut per se falsum
est, ita nec ab ipsis, qui Lutheranos se vocant, asseritur, & tamen id v-
nicum

micum duntaxat ex praesupposito syllogismo sequitur. Ex quo mirum non fuerit, quæsitum esse:

Num corpus Christi in ventrem descendat.

Num corpus Christi non tantum in Sacramento, sed in veritate manibus sacerdotum tractetur, frangatur, & fidelium dentibus atteratur. Quod in reuocatione Berengarii perscriptum est.

36 Inpingit autem in aliam quoque Dialecticorum regulam notissimam syllogismus ille Lutherianorum. Maiorem enim propositionem, predicationem regularem habere, certissimum est.

In Minore, predicatione vel figurata sacramentalis est, secundum illos, qui Calviniani nominantur: vel inusitata, secundum hos, qui se Lutheranos vocant. Quomocunque sit, regularem non esse, apud utramque partem in confesso est. Ex quo constat, Mutari in syllogismo genus predicationis. Delinquitur ergo in regulam: Mutato genere predicationis, non valet consequentia.

37 Proinde ex eo corpus Christi non magis manducari, quam etiam videri, tangi, & gustari probatur. Neque enim ratio reddi potest, cur hæc quidem argumentatio procedere debeat:

Panis qui est corpus Christi, ore comeditur,

Ergo etiam corpus Christi ore comeditur.

Alicui autem procedere non debeat:

Panis qui est corpus Christi, oculis cernitur, lingua gustatur, & tangitur.

Ergo etiam corpus Christi cernitur, gustatur, ac tangitur.

38 Nec verò difficile esset, plures eiusmodi ratiocinationes colligere, sed quia in immensum cresceret hic labor, sufficiat unum atque alterum tantum syllogismum adieciisse, unde de similibus indicium fieri possit. Quaro igitur si ex eo, quod panis, qui est corpus Christi, ore comeditur, sequi debeat, etiam corpus Christi ore comedi: Cur non eodem modo, cum panis sit corpus Christi, qui pro nobis traditus est, inferre liceat, Etiam panem pro nobis esse traditum? Equidem non minus proba videtur consequentia.

Corpus Christi secundum verba institutionis pro nobis traditum est. Sed panis, ut illi loquuntur qui se Lutheranos nominant, est verum & essentiale corpus Christi.

Ergo panis pro nobis traditus est.

Consequentiam falsam & absurdam esse fatentur omnes. Qui sit igitur, ut ubi hæreat vitium, a quo & superior Syllogismus infectus est, agnoscere non omnes velint?

39 Sic calicem esse novum fœdus in sanguine Christi, verba Luca & Pauli expresse dicunt. Hinc si quis inferre velit, cum infideles atq; impenitentes sæpenumero participes fiant calicis, eosdem etiam novi fœderis, & consequenter, omnium in eo promissorum bonorum participes fieri, is non tantum impie, sed etiam ridicule sic concludet. Et ex promissis tamen hoc perinde sequitur, atq; oralis, ex syllogismo superiori, manducatio.

40 Quæ cum ita se habeant, corrigatur tandem error: & ingenuè quod res est, agnoscatur, utcumq; jam septuaginta totis annis, & aliquanto amplius ab ijs qui Lutheranos se dici gaudent, pro orali corporis Christi manducatione litigatum ac pugnatum sit; necdum tamen quidquam ex verbis institutionis allatum esse, unde illam vel verbis expressis traditam, vel necessaria ratiocinatione extructam esse appareat.

41 Corrigatur etiam in primis illud pessimi inter Christianos exempli, litigandi atq; altercandi cacoethes, cumq; suas in probando partes nondum impleverint isti, ago paulisper demittant cristas, neq; triumphum sibi fingant ante victoriam, dent potius operam, ut vel adhuc probent, idq; ex Dei verbo, si fidem, vel fideles certa persuasionem sibi assentiri postulent, vel moderatius ab ijs dissentire discant, quibus nondum se meliores esse demonstrarunt.

42 Atq; tantum in presentia de tertio, eoque præcipuo controversia capite: Ex cuius resolutione facile judicari potest, quid de reliquis sentiri aut statui debeat, quibus pons in rebus, a scopo aberratum sit.

Cu 270

Cum enim supra demonstrauerimus, totam controuersiam ab hoc ter-
tio capite dependere, quicquid in primo atq; secundo disputatur, nisi huc
referatur, impertinens esse merito iudicatur. Quod ut amplius appa-
reat, age qd de singulis vring, disputatis sentiamus, paucis aperiamus.

43 Ac de primo quidem, id est, de intellectu verborū Christi, Hoc
est corpus meum, sequentes admonitiones precipue annotare atq; ob-
seruare conuenit, i. totam ~~et~~ pñs, xpi diuinitas, itemq; de genere pra-
dicacionis ac tropi in enunciato Christi disputationem, magis rhetori-
cam, aut logicam, quam theologicam esse, unde consequitur: ineptissi-
mas esse cauillationes quorundam, interrogantium, vbinam dixerit
Christus, panem esse tropicè aut figuratè corpus suum? Hoc enim, quid
aliud est, quam ex sacris literis, rhetoricas aut dialecticas praeceptiones
requirere? Item ridiculam esse argumentationem aliorū sic inferentiu:
Christus aduentu suo omnes figuras siue umbras legales veteris te-
stamenti abrogauit.

Ergo impium est, figuram grammaticam, aut rhetoricam in ver-
bis Christi asserere, & affirmare.

Præterea nihil, nisi Sophisticam cauillationem & calumniam esse, sic
ratiocinantium:

Qui Caluiniani nominantur, enunciationem Christi figuratam
esse volunt.

Ergo idem etiam corpus & sanguinem Christi nō nisi figuratè na-
bis communicari docent.

Quid enim commune habet, figurata predicandi ratio, cum modo rē
ipsius communicanda?

Eodem certe modo, etiam sic argumentari liceret:

Christus nō nisi per tropū dicitur esse radix Iesse, & semē Abrahæ.

Ergo nō nisi tropicè ex pgenie Abrahæ & Iesse prognatus creditur.

44 Secundo notandum, de genere predicationis vnumquemq; sta-
tuere, ex suo sensu: nec certi quidquam constitui posse, priusquam de ve-
ro intellectu enunciati Christi inter partes conueniat. Ratio hæc est, qd

C

De verbo-
rum Chri-
sti intelle-
ctu.

res non nascuntur in Dialectica, sed ex alijs facultatibus afferri & sup-
peditari necesse est. Itaq, nisi res ipsa iam ante, & per se plana sit, vel ta-
lis certe habeatur, impossibile est, eam ad predicationum doctrinam
concinne & apposite accommodari posse.

45 Tertiò aduertendum est (utcumq, tãto intervallo partes altercã-
tes à se inuicem distare videantur, quantum supremum cælum ab in-
fima terra) si sepositis affectibus recte rem cõsiderare atq, oculos aperire
velimus, non obscure apparere, facile inter eos conuenire posse, dum mo-
do prius de orali manducatione corporis Christi constat. Panẽ idẽ cor-
pus Christi pro nobis traditum, appellari volunt, qui Calviniani pro-
clamantur, quòd illius sit sacrum signum, sigillum, tessera, pignus, ac sa-
cramentũ, siue, quòd dato pane, ceu symbolo visibili testetur Christus,
corpus suum non modo pro nobis esse traditum, sed etiam nostrum esse
ac fieri cum omnibus beneficijs suis.

Quo sensu etiam à Paulo dicatur communicatio corporis Christi.

Quid habet hĩc, q, Lutherani dici volunt, quod reprehendant? Quid
quid dicant, si quis totum eorum scopum recte ac probè perpendet, faci-
le videbit, hoc vnum eos requirere, quòd nullam corporalis exhibitio-
nis & perceptionis oralis inuisibilis mentionem illi faciant, quam unã
si adderent, res tota foret composita.

Et rursus qui Lutherani haberi volunt, panem idẽ corpus Christi ap-
pellari contendunt, non quidem quòd desierit esse panis, sed quòd unã
cum pane, modo imperuestigabili verè atq, etiam ore percipiendũ cor-
pus Christi exhibeatur. Quid ad hæc qui Calviniani proclamantur?
Equidem hoc facile concessuros puto, modò oralis manducationis men-
tio omittatur. Itaq, illi quidem oralem manducationem omissam: Hĩ
autem additam conquerruntur. Res tota plana foret, si de ea quod doce-
tur, ex scripturis manifestum fieret.

46 Quarto: Nec hoc pratermittendum est, etiam de genere pradi-
cationis, eatenus consentire partes, ut regularem siue propriam in ver-
bis Christi locum non habere vring, concedant. Vnde efficitur, nõ pa-
rũ

rum subleuatos esse hos, qui Calviniani nominantur. Et nisi iam præ-
 bent, qui soli Lutherani esse volunt, præter proprias & figuratas præ-
 dicationes restare etiam tertium aliquod genus: ex eorum confessione
 fundatam habebunt illi, qui Calviniani proclamantur, intentione suâ;
 Quippe si regularis prædicatio non est, figuratam esse necessario oport-
 rebat, si quidem hæc duo tantum à veteribus Dialecticis semper
 constituerunt: Hic verò, quod pro se afferunt, qui Lutherani esse volūt,
 tantum abest, ut eorum sententiam inuet, ut immediatam illam præ-
 dicationum in duo genera diuisionem magis magisque confirmet. Etenim
 omnia exempla inusitatarum prædicationum ad figuratas quadrare,
 eorum inductio planum ac manifestum facit. Nā Deus est homo, Deus
 est passus; Dominus gloria est crucifixus, Homo est æternus, conditor
 cæli & terra, & similes enūciationes, ad inusitatas prædicationes vul-
 gò referri notum est, quas rectè admonent Theologi, in concreto tan-
 tum, non item in abstracto & sitatas ac probatas esse. Hoc verò quid ali-
 ud est, quàm synecdochen in subiecto constituere? Nam, quid est con-
 cretum nisi vocabulum totam Christi personam significans, utcumque
 ab altera tantum natura denominatam? Id ipsum verò etiam synecdo-
 che est, quo totum ab altera sua parte denominatur, veluti cum mortalem
 voco hominem, aut teetum appello deum. Deum enim cum hominem
 dico, nihil aliud volo, quàm illam personam, qua Deus est, esse etiam
 hominem, propter carnem in tempore assumptam: Sic Deum, cum pas-
 sum esse dico, nihil aliud volo, quàm illam ipsam personam, qua Deus
 est, passam ac mortuam esse, licet non Deitatis, sed assumptæ humani-
 tatis ratione, atque ita de reliquis. Nam eadem omnium huius generis
 prædicationum ratio est. Eodem igitur si propositio etiam Christi, Hoc
 est corpus meum, referri debet, intollerabilis peruicacia est, synecdochè
 in ea negare velle. Lutherus sanè cum hoc agnouerit, ingenue illam præ-
 fiteri non dubitauit. Cuius ut laudanda ingenuitas, ita illorum repre-
 hendenda & auersa, qui cum idem sentiant & intelligant, idem iam
 profiteri, ad est, ingenui esse erubescunt.

47 Quinto, etiam si obtinuissent, qui Lutheranos se vocant, præter
duo prædicationum genera tertium aliquod inusitatum superesse, ad quod
etiam enunciatum Christi (Hoc est corpus meum) referri debeat, nulli-
us tamen momenti, neque ad rem ipsam profuturum esset. Nam cum to-
ta res, superiori syllogismo (de quo thes. 33.) nitatur (ut demonstratum
est) siue inusitata, siue figurata statuatur prædicationis, dummodò regula-
rem non esse concedatur, genus prædicationis mutari palam est. Semper
igitur Dialecticorum obstat regula, Mutato genere prædicationis, non
procedere consequentiam. Nam etiam in inusitatis prædicationibus eam
sibi locum vindicare, propositiones de filio Dei testantur. Sicut enim p-
positiones principales: Deus est homo. Homo est Deus, non nisi per synec-
dachen, aut communicationem idiomatum vera sunt. Ita etiam omnes,
quæ inde sequuntur, illationes, non aliter, quam per communicationem
idiomatum vera esse, et defendi possunt: ut Deus est passus, Homo est
æternus, &c. Vnde particula distinctiue καὶ ἄλλο, vel similes ferè adij-
ci solent, Alioquin enim, quam falsa sequantur illationes, etiam ex illis,
vel hæc exempla testantur: Fallacissima ratiocinatio foret, si quis ita
concludere vellet:

Homo per se & sua natura consideratus, compositus est ex quatuor
elementis finitus, passibilis

Sed Deus in persona Christi est homo:

Ergo Deus in persona Christi per se & ex sua natura consideratus,
compositus est ex quatuor elementis, finitus, passibilis, palpabilis. Itē:
Deus in sua natura consideratus est verus ac naturalis Dei filius ex
patre ante sæcula natus:

Sed homo in persona Christi est Deus:

Ergo homo in persona Christi sua natura est verus ac naturalis Dei
filius ex Patre ante sæcula natus.

Quid cause afferri potest, quod non procedat consequentia, nisi muta-
tio facta in genere prædicationis: Eodem igitur morbo, cum & superi-
or syllogismus laboret, quantumvis in propositione Christi statuatur
inusitata

inuitata predicatio, manifestissime liquet, totam de inuitata predi-
catione disputationem in hoc negotio nihil, nisi meram & inanem do-
vovaxia esse.

48 Sexto, circa hoc caput notandum est, vehementer errare eos, qui
Lutheranos se nominant, cum existimant propter declarationem pra-
dicato additam in enunciato Christi, tropum atq; ita figuratam predi-
cationem locum habere non posse.

Christus, inquit, de pane predicat, quod sit corpus suum, additq;
declarationem, Quod pro vobis traditur, quod non nisi vero atq; es-
sentiali corpori eius conuenit.

Ergo corpus de pane, p tropū pdicari nō potest, cumq; nec in subiecto
locū tropus inueniat, tropica vel figurata nō erit Christi enunciatio.
Errant, inquam, hi toto cælo, dum ita ratiocinantur: Neg, vlla huic en-
thymemati connexio constat. Quod vt appareat, propositionem, qua
deest, ideoq; supplenda venit: neg, vniuersalem, neg, necessariam esse,
infinitisq; circumstantijs eueri posse contendo. Neg, enim semper verū
est: Quodcumq; predicato in propositione aliqua, talis additur de-
claratio, qua non nisi propriè sic dicto illi conuenire potest, tūc sine tro-
po illud de subiecto predicari. Nam & Christus lux dicitur, eaq; verè
illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, Ioan. 1.
Et caro eius dicitur esse verè cibus Ioan. 6. Idemq; Christus dicitur vi-
sis vera Ioan. 15. Et nemo tamen adeò iudicij inops est, vt tropū in his
verbis agnoscere nō possit. Sic circumcisio dicitur esse fædus Dei, talisq;
additur declaratio, q nō nisi vero Dei fæderi congruat, Genes. 17. v. 10.
Non sequitur tamen predicatum sine omni tropo de subiecto dici, cum
textus seipsum explicet versu sequenti, circumcissionem appellans si-
gnum faderis. Eadem ratio multarum similium propositionum est:
Agnus dicitur Pasce Exodi duodecimo capite, id est, transitus, &
de vero transitu Iehouæ per Ægyptum agi constat. Baptismus externus
& visibilis dicitur lauacrum Regenerationis ac Renouationis, ad-
diturque Declaratio, Per Spiritum Sanctum, vt de vero Laua-

ero spirituali agi certissimum sit, Tit. 3. Euangelium quod Paulus praedicabat, dicitur potentia Dei, & additur declaratio, ad salutem omni credenti, Rom. 1. Vt dubium non sit, de potentia Dei salusifica, id est, vera, sermonem fieri. Quin & poculum siue calix apud Lucam & Paulum dicitur esse nouum factus, siue testamentum, additurq; declaratio, in meo sanguine, quae non nisi vero, ac proprie sic dictio nouo testamento conuenire possit. Ex illis tamen omnibus, si quis inferre conetur, predicatum sine tropo cū subiecto connecti, plus quam ineptus & ridiculus fieret. Aliud est enim in predicato secundum se considerato tropum non esse, aliud predicatum, non sine tropo attribui posse subiecto. Quāobrem satis constat, nisi fallor, connexionem superioris argumenti, neq; uniuersalem, neq; necessariam esse: Ac proinde nihil solidi ex eo probari aut confirmari posse.

49 Septimò: sicut in eorum, qui Lutherani esse volunt, sententia, & notatione indigere putauimus, ingenue admonuimus: ita nec de ijs, qui Calviniani nominantur, dissimulandum est, quosdam magis subtiliter, quam solide, ubi de propositione Christi agitur, tropum in copula constituere: cum multo sit expeditius, ad habitudinem seu xēon predicati & subiecti, hoc est, ad predicationem ipsam (quae est in propositione attribui predicatum subiecto) recurrere. Id quod Philippum Mel. quoq; in Dialecticis lib. 2. (ubi agit de copula) monuisse constat. Atq; eò illi ipsi, qui alioqui in copula tropum constituerunt, tandem decurrunt in postremis scriptis suis; Affirmant se non copulam solam, sed copulam una cum predicato ponere scdm tropi. Nec enim tropus semper de una uoce dicitur sed consideratur sepenimero in modo ipso predicationis, in attributione predicati ad subiectum: ut hic calix est nouum testamentum, sancitum in meo sanguine. Flamma in ore Apostolorum, Aut columba descendens de super super caput Christi, aut halitus ex Christi ore affatus Apostolis erat Spiritus Sanctus, Nunc de secundo etiam capite paucula perstringamus.

De modo
praesentiae
Christi.

50 De eo primum obseruetur, praesentiam corporis Christi in his ter-

res,

vis, in verbis institutionis expresse traditā esse. Quod si ergo credi de-
beat, opus esse, ut beneficio ratiocinationis, eiusq; necessarię adstruatur,
de eaq; fides fiat, quę quidem ratiocinatio, si manca sit, aut mutila, im-
possibile est, eam ad fidei dogma constituendum valere.

51 Deinde consideretur, eos qui se Lutheranos nomināt, videri nolle,
quod corporis Christi presentiam localem, & quę est secundum veri
corporis modum, doceant, sed vel definitiuam, vel repletiuam, vel ut
cautiüs aliqui loquuntur, cœlestem, & imperuestigabilem
constituere, unde iterum conficitur, probationem eius (id est, non tan-
tū presentia, sed etiā talis, qualis asseritur presentia) ex verbo Dei
expresso illis incumbere, quam nisi modis omnibus adimpleant, frustra
sibi fidem haberi postulant.

52 Deniq; in mentem veniat, quā occasione presentia corporis Chri-
sti in disceptationem venerit, & quem in finem de ea disputetur. Si re-
cte rem intueamur, oralem manducationē, & occasionē controuersia,
& scopum siue finalem causam esse deprehendemus. Illa enim neg; ali-
ser stabiliri, nisi presentia presupposita, neg; fortius oppugnari potuit,
quā eadem euerſa. Itaq; tam ys qui Lutherani esse volunt, pro ea cō-
firmanda, quā illis qui Calviniani proclamantur, pro refutanda ea
laborare necesse fuit.

53 Vnde porro consequitur, quod & eruditos concessuros puto: quā-
diu oralem manducationem, vel y qui Calviniani proclamantur, non
credere, vel qui Lutheranos se nominant, ex verbo Dei pbare non po-
terunt, frustra virosq; de presentia corporis Christi verba facere, illos
quidem, quod supra demonstratum sit, spiritualem corporis Christi
manducationem (quā fide fieri credunt) neg; presentia corporis eius
(quod ad situm loci) quicquam adiuuari, neg; absentia eiusmodi villa-
tenuſ impediri; Hos vero, quod ex orali quidem manducatione neces-
sario corporis Christi presentia: ex presentia autem nondum corpora-
lis manducatio sequatur, presentia etiā rei quę cibi locum habere de-
beat, nullus usus sit, quādiu perceptionem coniunctam non habeat,

54 Quae cum ita sint, displicet in illorum nonnullis, quod praesentia
vocabulum, quod ambiguum est, generaliter saepe inculcant, non addi-
ta determinatione, quid per praesentiam intelligant. Displicet & illud,
quod aliqui citra omnem necessitatem, de fidei quodam in caelos subuo-
lantis ascensu disputant, de quo etsi commoda interpretatione se expli-
care nituntur, quia tamen nihil ad rem facit noua phrasis, & simplici-
ores admodum offendit, praestaret, nisi fallor, in tradenda potius solida
doctrina & statu controversiae dextere explicando, quam in defenden-
dis eiusmodi formulis operam collocare.

55 In illis vero, qui Lutheranos se nominant, etiam probari non po-
test, quod cum intelligant totum sententiae suae momentum, fundamē-
tum, ac firmamentum, in orali, quam docent, corporis Christi mandu-
catione consistere, malint tamen, ea omissa, in hoc capite de praesentia
corporis Christi in his terris statum controversiae statuere, quam rem
ipsam, id est, oralem manducationem, à qua unica si qua est praesentia,
dependet, ingenue & absq. sophistica tractare, quod quidem si dextere
facerent, tum omni se falsi dogmatis suspicionem liberarent, tum discipu-
los, in sua doctrina constantiores haberent.

56 Deinde & hoc in eis laudari non potest, quod cum toti in astruen-
da vera, reali, ac substantiali Christi praesentia occupati videri velint,
veram tamen, & quae vero ac substantiali corpori conueniat, non tan-
tum non doceant, sed etiam ea sublata, talem substituant, quae Christi
corpori nobis inoppor. neg. unquam competat, neg. salua eius veritatis,
quam omnipotentia Dei non eueroit, competere potest. Imò quam nec
ullo modo ex scripturis probare aut definire possunt. Equidem quam-
diu suam inoppor. modiq. caelestis ac imperuestigabilis praesentiam,
ex scripturis non probabunt, non dubitabo asserere, mera illos & in-
xia xpi q. ueta captare. Nam haec illorum vera, realis, ac substantialis
praesentia, nulli rei minus, quam vero, reali, ac substantiali corpori con-
uenit. Quid enim est corpus? & quale est corpus? Quod in utero vir-
ginis Dominus assumptum, in ara crucis in mortem tradidit, resusci-

ratumq.

ratumq; & in celos eleuatum, ad dextram eterni patris collocauit, in quo & ipse sese iudicem uiuorum & mortuorum sistet? Nonne verum ac naturale corpus, suasq; dimensiones, & proprietates habens, ac in omnem aeternitatem, quantumuis glorificatum retines. Cui etiam nostra secundum Paulum *ὁμοιωσις* id est conformia erunt futura quod ubi manebit tandem, si talis ei presentia, qualis affingitur, competere debeat?

37 Omnino autem detestandi sunt Vbiquitarij, qui generalem corporis Christi in locis omnibus presentiam comminiscuntur. Quā etsi eo consilio adinuenerunt, ut oralem eiusdem manducationem, tanto magis tueri possent, nihil tamen est, quod cum ipsius corporis Christi veritati, tum orali, si qua esset, manducationi aequae aduersetur, atq; illa ipsa. Sed cum ab alijs satis refutatum sit hoc dogma, atq; ipsos etiam auctores huius factus sui pudere incipiat, superuacaneum esse puto, prolixius in presentia de eo differere.

38 Postremo igitur circa hoc caput observandum est, ea qua de sacramentali, ut vocant, vnione, atq; alijs similibus disputantur, tūc demū recte ac utiliter adhiberi, ubi de capitibus superioribus certi quid constitutum fuerit. Nam cum termini sint artis, docendi tantum causa ab hominibus excogitati, fundamenti vicem obtinere nec possunt nec debent. Proinde neutra pars litigantium in alterius praedictum ijs abuti, sed ex scripturis rem agere, indeq; quid statuendū sit, definire debet, postmodō visuri, quomodo de formulis etiam, quod facile erit, conuenire possint.

39 Restaret nunc quartum controuersia caput, quod est de manducatione infidelium, quod cum prorsus à tertio dependeat, ut supra docuimus, nec aliter sibi locum inueniat, nisi illo stabilito, merito omnis de eo disputatio, tantisper praeciditur, donec de illo certius quid, ab his q; Lutheranos se dicunt, constitutum fuerit. Tantum hoc in presentia teneatur, iniuriam fieri ijs, qui Caluiniani proclamantur, quando hoc illis vitio vertitur, quod impios corporis Christi non percepti, sed reiecti &

D

preti reos fieri docent. Id ipsum enim etiam eorum, qui se Lutheranos
vocat, sententia in effectu velle videtur. Quid enim? Num ideo im-
pios reos agere audebunt, quod corpus Christi ore accipiant? Nō opinor.
In eo enim Christi præcepto (loquor autem ex eorum hypothesi) morem
gerunt. Cur igitur? Quoniam, inquit, sine fide & pœnitentia acce-
dunt. Hoc verò quid aliud est, quàm ideo eos reatum contrahere, quod
corpus Christi, quod ore accipiunt, non etiam fide recipiant, atq; ita in-
fidelitate sua spernant, contemnunt, & repudient, quod fide recipere de-
bebāt. Iudicet hic æquus arbiter, quid intersit inter viriusq; partis sen-
tentias, & quantum valeat contentionis ardor, astimet. Sed non opus
est pluribus in præsentia de his agere. Ac satis etiam, nisi fallor, de tota
controuersia disseruimus. Tempus nūc est, ut vela contrahamus, sinēq;
disputationi imponamus.

60 Diximus quatuor præcipuè in controuersia esse posita, quæ tamen
ab vnius capitis dextra ac solida resolutione omnia dependeat: orali
nimirum corporis Christi manducatione: qua probata, reliqua sponte
sequantur: non probata, in vanum asserantur. Verbum Dei ac verba
institutionis totius controuersie iudicem atq; arbitrum constituimus,
oralem manducationem huc vsq; ex eo nondū probari potuisse, demō-
strauimus, omnia sincerè ac nullius partis studio fecimus. Quæ omnia
Ecclesiæ Dei, & vniuscuiusq; p̃ij iudicio reuerenter subijcimus.

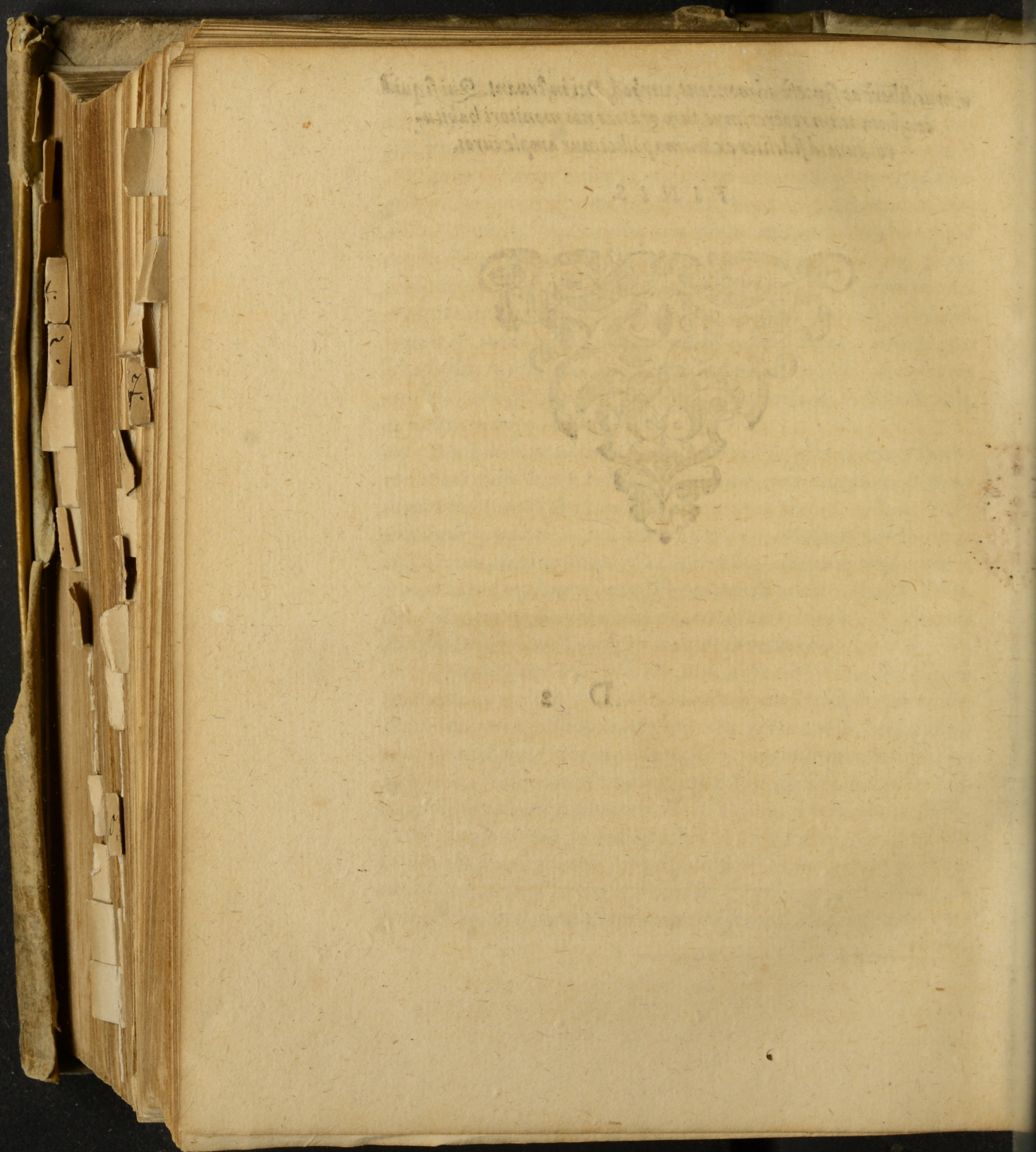
61 Quod restat: Partes ipsas rogamus, desinant extra oleas vagari:
desinant calumniari: desinant verbis ambiguīs simpliciores intricare:
desinant carnis affectibus indulgere. Sinant se Dei verbo, Deiq; Spiritu
regi. Afferant pium, tum in causam ipsam, tum in fratros, quibus cum
disputant, affectum: quod vnum necessariū est, agant: caput ipsum con-
trouersie, quæ par est, fidelitate tractent. Errores non minus in seipsis,
quàm aduersarijs suis corrigere studeant. Ita p̃ijs studijs ac conatibus
Dominum benedictione sua non defuturum, sed quem promissit even-
tum clementer largiturum experientur. Quod si qui nostra etiam le-
gent, eos rogatos volumus, candorem ut afferant: ubi à scopo aberrau-
erint.

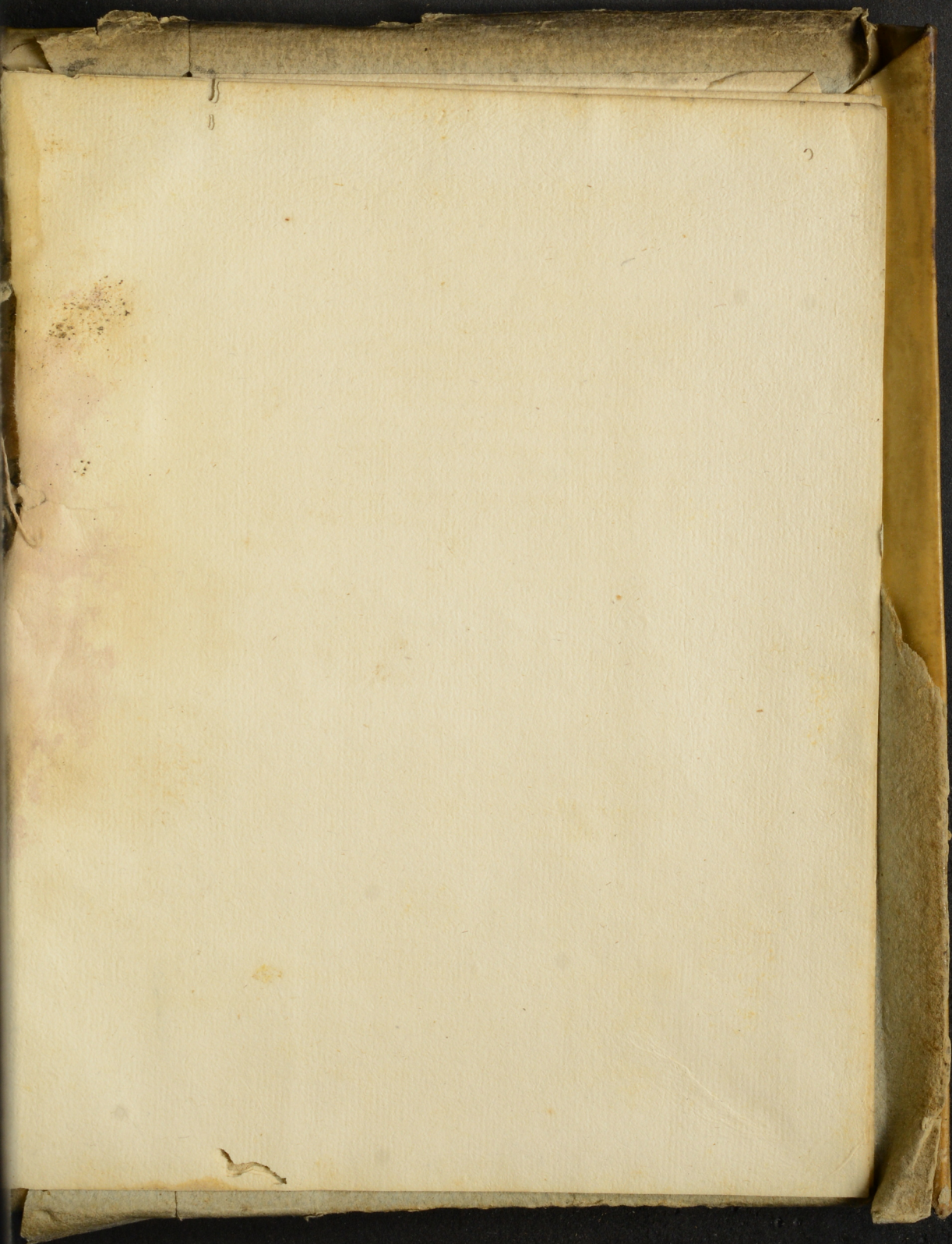
*rimus, liberè ac sincèrè admoneant, verboꝝ Dei instruant. Qui si quid
consentaneum repererimus, tum gratias nos monitori habituro
ros, tum id fideliter ex animo pollicemur amplexuros.*

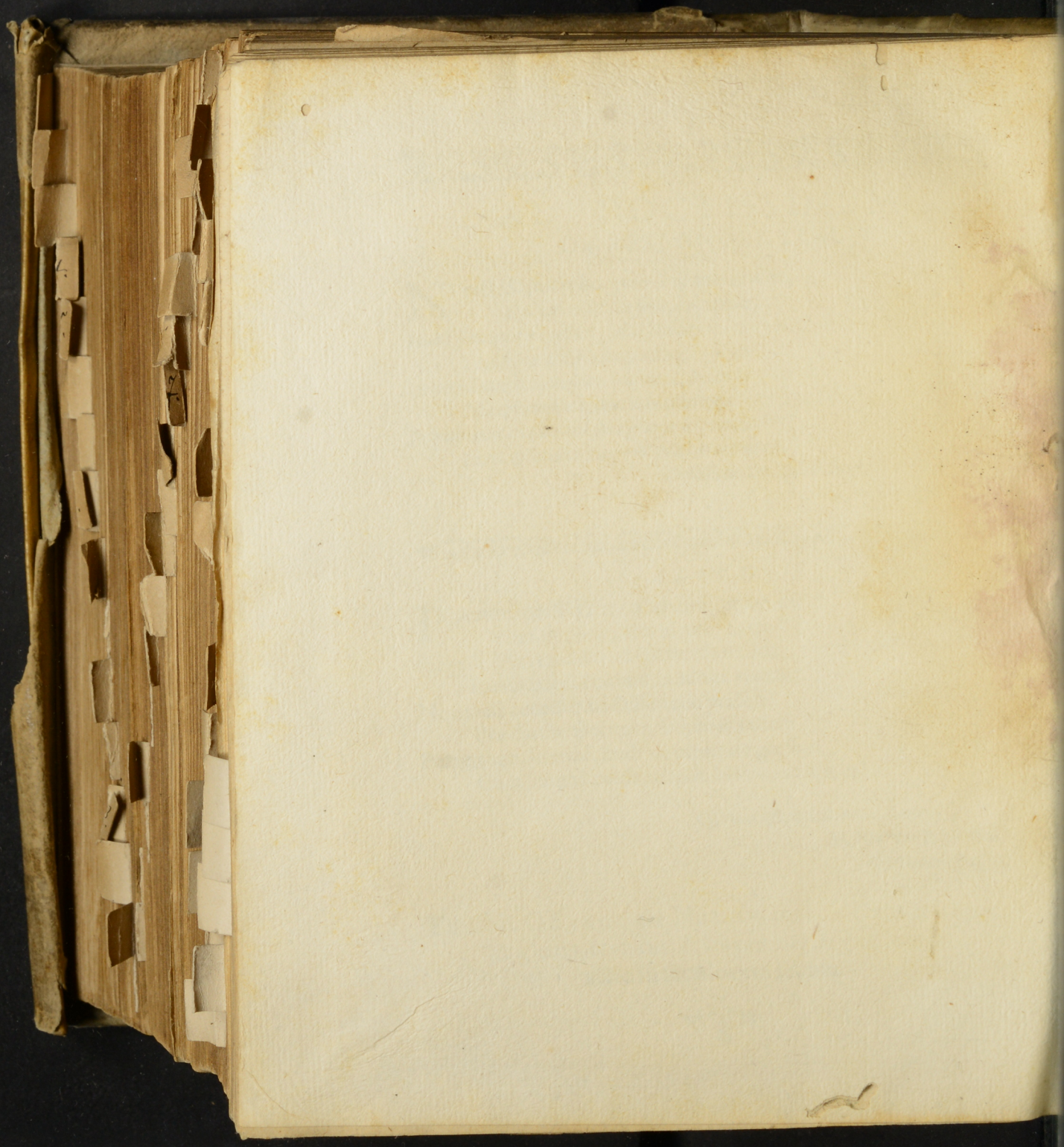
FINIS.

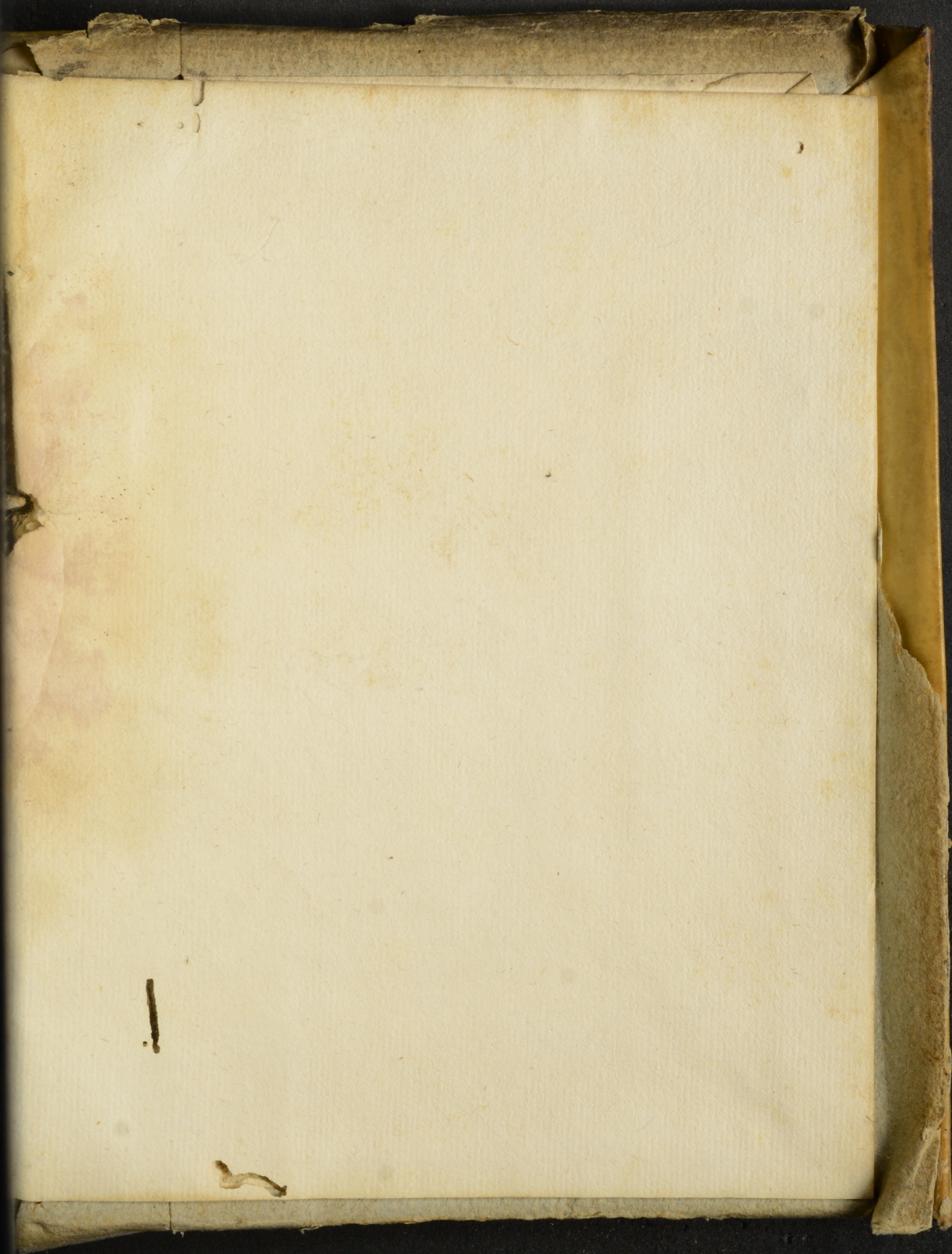

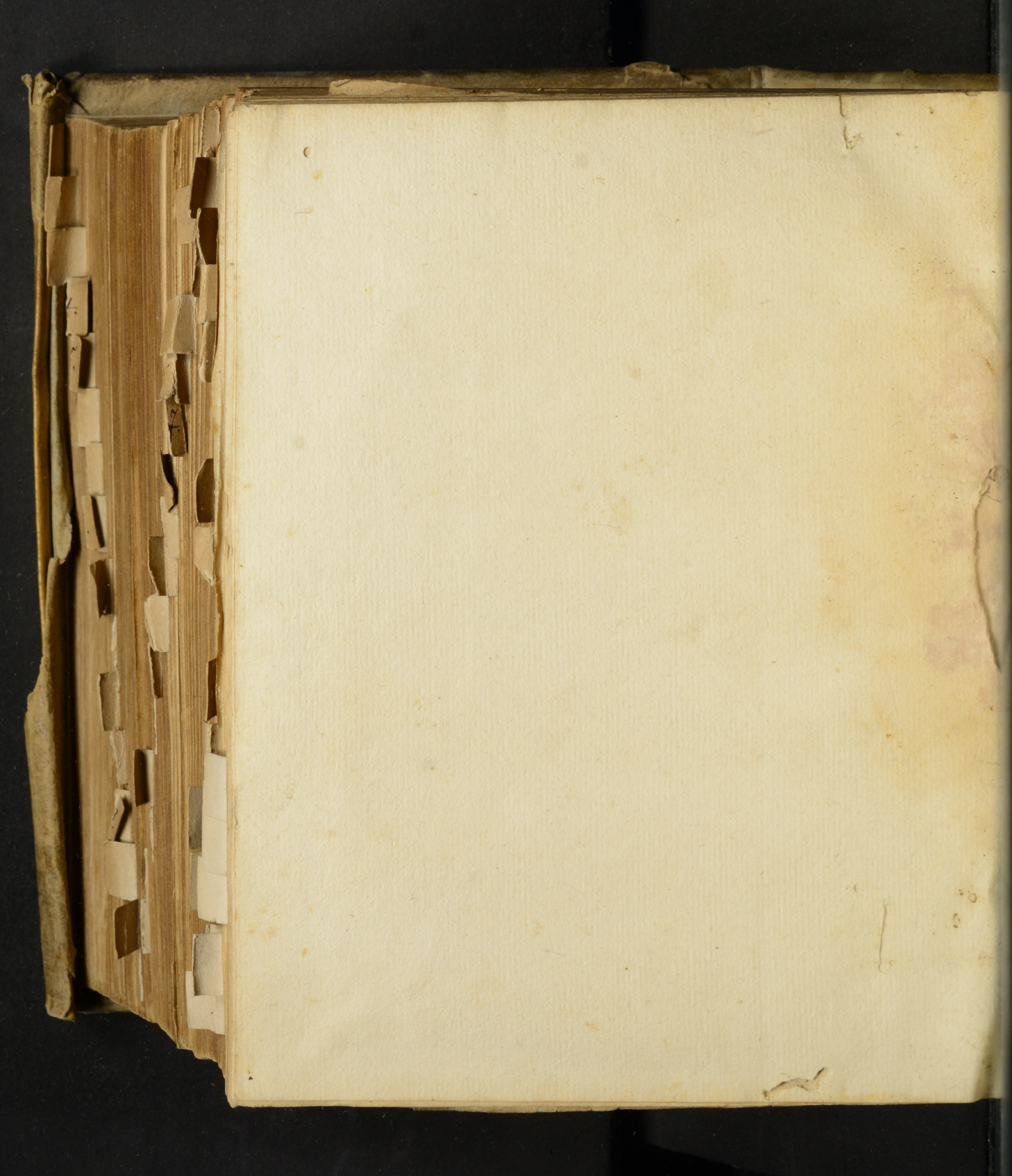
D 2

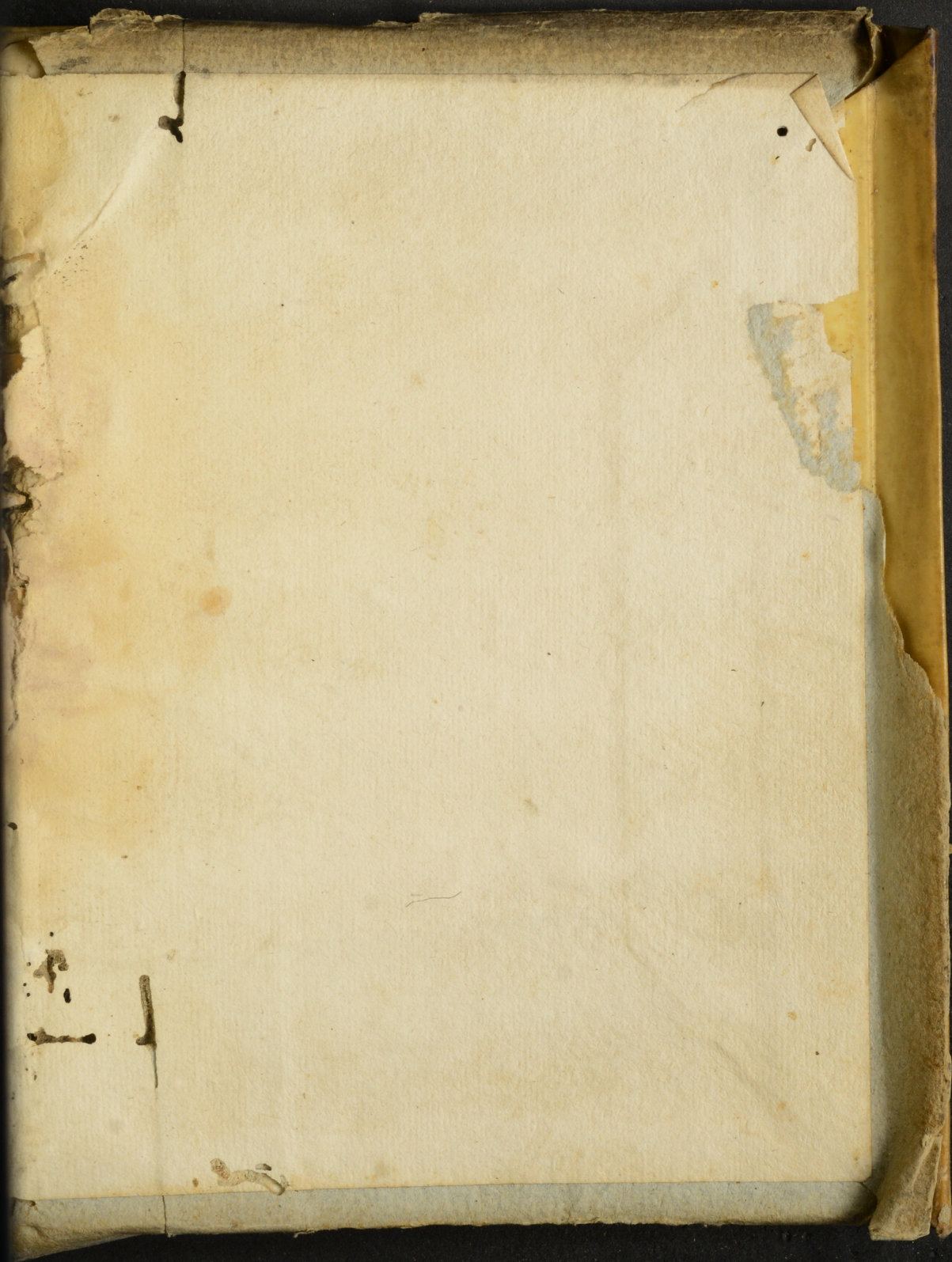

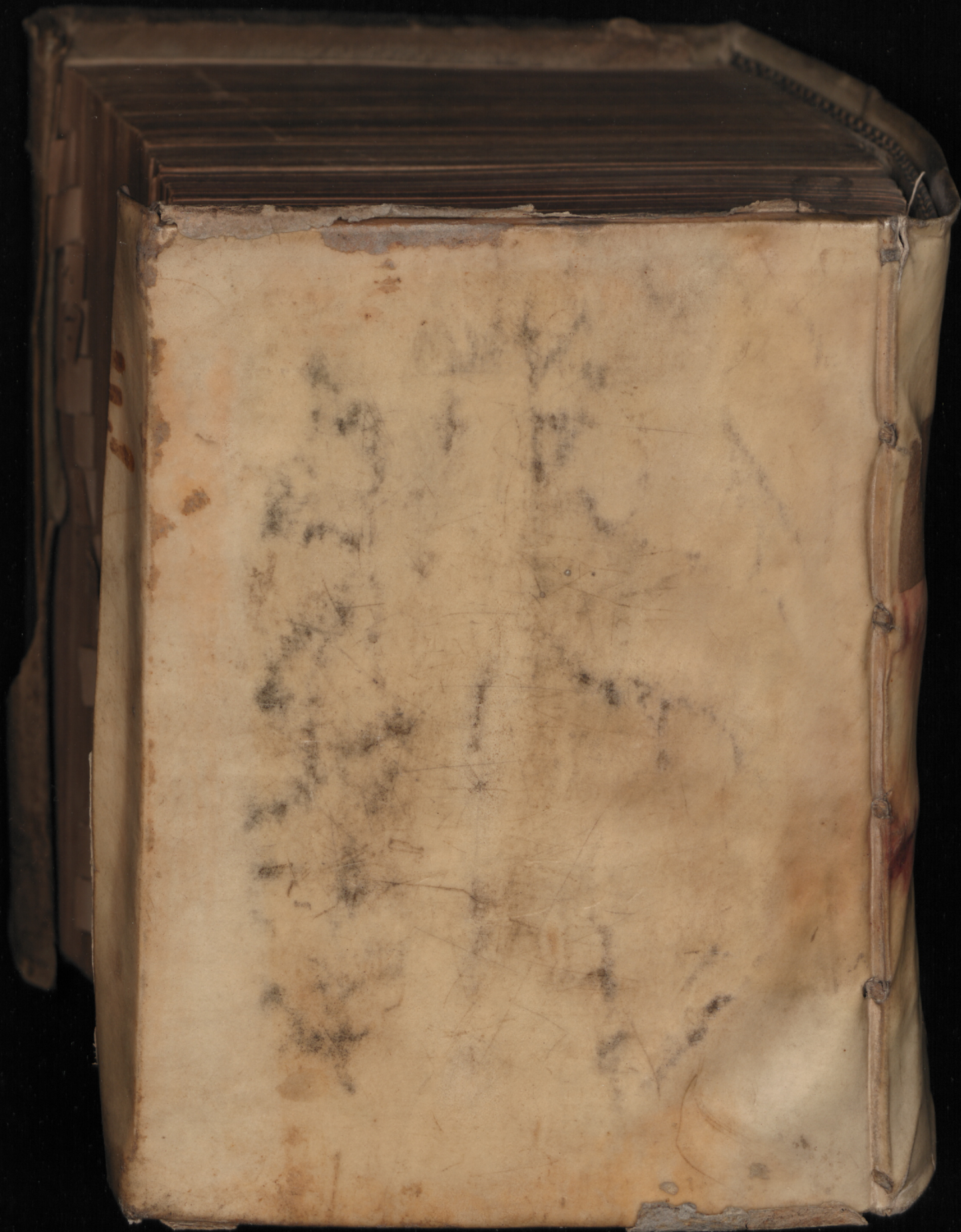

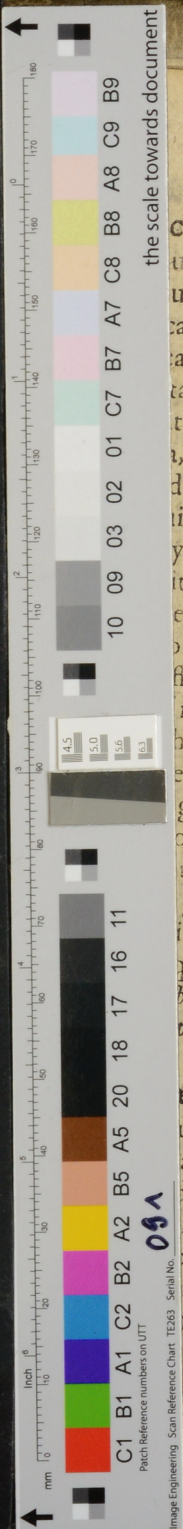

IV.

ca genus non est ars nec prudentia.

ut prolixi sumus, nulla flagitat nece stras: unico igr
ur: quicunq; habitus philosophicus non est practi-
ca vitia & virtutes, circa contingentia, circa ea quæ
adunt, illius quoq; genus esse nequit. Atqui Meta-
phis habitus Erg. genus ejus prudentia esse nequit.
t prudentiæ propria indoles, uti minorem ipsius
a, quæ est mera theoretica seu speculativa. De arte
dam movere ausi sunt, quibus opponimus hanc ar-
ti non competit definitio artis, illius genus ars esse
ysicæ non competit definitio Artis. Erg. Major
itio generis competit speciei generi subjectæ, quia
eò est corpus animatum sensu præditum. Minor
one artis. Ars, inqt. Philosophus 6. Ethic. est habi-
tfectivus: hoc a. de Metaphysica nemo sanæ men-
theor. transe. disp. 1. th. 28. p. 10. quia habitus pra-
physica, quomodo ars erit? Cum omnis ars sit habi-
es habitus practici: Forſan species alicui compe-
genus illius speciei? quod ego non crediderim,
omo sit & non animal: Hac ille. Artem contem-
m Mart. part Metaph. l. 1. q. 2. f. 1. & Scharf. theor.
p. 20. proclamamus σιδυρόζυλον. Nec juvat eum
io, quam ex Luciano suo accurato illo definitore
quæ quam perfecta & accurata sit, videatur Exc.
b. 1. art. 3. f. 3. p. 10. Scheibl. Met. l. 1. c. 1. art. 2. n.
p. 7. l. 1. quest. 1. & alii.

V.

ca genus non est intelligentia.

ulio non adeò sit apud Dd. Metaph. controver-
a brevis ero: sicut a. de scientia strictè ita dicta
lidedò non possit esse genus Metaphysicæ, quia
siones: ita nunc de intellectu dicimus, quod hic
æ constituere nequeat, quia præcisè Principia
mentum. Qui habitus in nudis acquiescit Prin-
a. esse nequit. Ast intelligentia talis est. Erg. Ma-

A 3

jor